5-SINF "ONA TILI" DARSLIGINING YUTUQ VA KAMCHILIKLARI VA DTS TALABLARI

Amirova Sevinch Qurbon qizi
Sayfullayeva Feruza Sulayom qizi
SamDU Kattaqo'rg'on filiali Pedagogika va tillarni o'qitish fakulteti
Filologiya va tillarni o'qitish o'zbek tili yo'nalishi talabasi

Annotatsiya: Mazkur maqolada 5-sinf "onatili" (Mahmudov N, Sobirov A, SattorovSh, ToshmirzayevaSh, Mannopova D. Ona tili. Umumiyo'rtata'limmaktablarining 5-sinfi uchundarslik.To'layangilangan 5-nashri. Toshkent: G'afur G'ulom nomidagi nashriyot-matbaa ijodiy uyi, 2020. – 191 b.)darsligida keltirilgan mavzularni, mashqlarni va grammatik qoidalarni tahlil qilamiz hamda ushbu darslikning yutuq va kamchiliklarni aniqlaymiz hamda DTS talablari bilan tanishamiz.

Kalit so'zlar: 5-sinf "ona tili" darsligi, DTS(davlat ta'lim standartlari), til kompitensiyalar(o'qib tushunish, tinglab tushunish, eshitib tushunish va yozib tushunish).

Annotation: in this article 5th grade "mother tongue" (Mahmudov N, Sobirov A, Sattorov Sh, Toshmirzayeva Sh, Mannopova D. Mother tongue. Textbook for the 5th grade of general secondary schools.Fully updated 5th edition. Tashkent: publishing house named after Ghafur Ghulam-creative House of printing, 2020. – 191 b.)we will analyze the topics, exercises and grammatical rules presented in the textbook and determine the achievements and shortcomings of this textbook and get acquainted with the requirements of the DTS.

Keywords: 5th grade textbook" mother tongue", DTS(state educational standards), language competencies(reading, reading, listening, listening, understanding and writing understanding).

Аннотация: в даннойстатьеза 5 класс "Роднойязык" (Махмудов Н., Собиров А., Сатторов Ш., Тошмирзаева Ш., Маннопова Д. Родной язык. Учебник для 5 классаобщеобразовательныхшкол.Полностьюобновленное 5-е издание. Ташкент: издательствоимениГафураГуляма художественныйдомпечати, 2020. – 191 с.) мы проанализируем темы, упражнения и грамматические правила, представленные в учебнике, и определим достижения и недостатки этого учебника, а также ознакомимся с требованиями DTS.

Ключевые слова:учебникдля 5 класса”Роднойязык", DTS (государственные образовательные стандарты), языковые компетенции (чтение, вычитка, аудирование, понимание на слух и понимание письменной речи).

Umumiy o‘rta ta’lim standarti 1998-yilda qabul qilingan edi, bu davrdan keying o‘zgarishlar va jahon ta’lim standartlari tajribalari asosida 2017-yil yangi standartlar ishlab chiqildi. 2017-yil 6-apreldagi 187-son qarori bilan O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining Umumiy o‘rta va o‘rta maxsus, kasb-hunar ta’limining davlat ta’lim standartlarini tasdiqlash to‘g‘risidagi qarori e’lon qilindi. Davlat ta’lim standarti. Ta’lim mazmunining rivojlanishida ko‘zga tashlanayotgan zamonaviy tendensiyalaridan biri uni standartlashtirish (davlatmiqyosidayagonaqoidalarvatalablaro‘rnatilishi) hisoblanadi.[5]

Standartlashtirishdaquyidagiikkiomilmuhimahamiyatgaega:

1)turlita’limmuassasalaridatahsilolayotganyoshlarningumumiyo‘rta, o‘rtamaxsus, kasb-hunarbilimlarhajminingbirxillikdarajasinita’minlovchimamlakatdayagonapedagogikmuhitniyaratishzarurligi;

2)O‘zbekistonningjahonhamjamiyatitizimigakirishinatijasidaxalqarota’limamaliyotidaumumiyo‘rtavao‘rtamaxsus,kasb-hunarta’limimazmuninirivojlanishitendensiyalariningisobgaolinishi.

Davlatta’limstandarti:

1)ta’limolishshaklidanqat’iynazarbitiruvchilarerishishlarikerakbo‘lganta’limdarajasinibelgilovchiasosiyhujjat;

2) o‘quvfanibo‘ychayakuniyta’limningyakuniynatijalarinibelgilovchiasosiyhujjat;

3)ta’limdasturlarimazmuniningminimumi,o‘quvchilartomonidanbajariladigano‘quvishlariningmaksimalhajmi,shuningdek,bitiruvchilarningtayyorgarlikdarajalarigaqo‘yiluvchitalablarnibelgilaydi.

Davlatta’limstandartlaritarkibiytuzilishigako‘raquyidagilardaniboratdir:

1.Ta’limningyangiyokianiqlashtirilganmaqsadlari,fanningo‘rganishob’ektlarivaasosiymazmunliyo‘nalishlariko‘zdatutiladigano‘quvfaniningumumiyta’rifi.

2. O‘quvfaniningmazmuni, tayanch (invariant) darajasinitasvirlash.

3.Ta’limningmajburiynatijalariniifodalash,ya’nio‘quvchilarningo‘quvtayyorgarliklarizarurbo‘lganminimaldarajasigatalablar.

4.Bilim,ko‘nikmavamalakalargaqo‘yiluvchitalablar, buularningmajburiytayyorgarliklaridarajasiningo‘lchamidir, ya’ni, tekshirishishlari, testlarvaalohidatopshiriqlarnibajarishlarigaqarabo‘quvchilartomonidantalablarning majburiydarajasigaerishilganligihaqidafikryuritishmumkinbo‘ladi. [4; 28]

O‘quvrejasi - davlathujjatidir. Ungabarchaumumta’limmaktablariso‘zsizamalqiladi. Bu hujjatdasinflarbo‘yichao‘rganilishilozimbo‘lgano‘quvfanlarivashufanlaruchunajratilgano‘quvsoatlariko‘rsatiladi. Bu hujjatmaktabning yagona o‘quvrejasihisoblanib, u xalqta’limivazirligitomonidantasdiqlanadi.Alohidaaniqbir fanning o‘quvrejasi - shufannio‘qitishuchunajratilgansoatlarvao‘quvyiliningtuzilishinibelgilabberuvchidavlathujjatlaridir. O‘quvrejasinituzishdaquyidagiomillargaasoslanadi. O‘quvtarbiyaishiningmaqsadi, o‘quvchilargaaniqilmiybilimberish, olganbilimlariniko‘nikmagaaylantirib, unihayotdaqo‘llayolishgao‘rgatish.

O‘quv dasturi - harbiralohida fan uchuntuziladi. Dastur o‘quvrejasigaasoslanadi. Dasturda fanning mazmuni, mavzuketma-ketligi, ikkinchimavzubirinchisinito‘ldirishi, izchilligibilanyoritiladivama’lummavzularorqaliko‘rsatiladi. O‘quvdasturidamavzumaqsadiqisqachaizohlanadi. Fanning maqsadvavazifalaridankelibchiqqanholdayo‘nalishlariajratiladi. Ularboblargabo‘linadi. Boblarkatta-kattamavzularga, kattamavzularesakichikmavzulargabo‘linadivao‘quvchilargatushuntiriladi. O‘quvdasturiningo‘ziniamalqilishikerakbo‘lganqoidalarimavjud.

Darslik.Darsliko‘quvjarayoniningasosi. O‘quvchininguydagimuallimi, yordamchisi. Darslikquyidagitalablargaamalqilganholdayaratiladi.

1. Darslikdaaksetganilmiybilimlarsinfo‘quvchilariningyoshxususiyatigamoskelishikerak.

2. Darslikdabayonqilinganilmiybilimlarningnazariyasosi, g‘oyalaritizimlivaizchilbo‘lishi talab qilinadi. Ularhayotdanolingan, ishonarlibo‘lishilozim.

3. Nazariybilimlarishlabchiqarishamaliyotibilanbog‘langanbo‘lishikerak.

4.Darslikdamavzusoddaravontildayozilishihamdategishliqoidavata’riflarberilishikerak. Darslikichidagivamuqovasidagirasmlarvabezatilishio‘quvchiningyoshigamos, fanning xarakterigamonandbo‘lishikerak.

5. Mavzulardagifikrlaraniqvaqisqabo‘lishi, ilmiylikkaasoslanishikerak.

O‘quvpredmetlari. Har biro‘quvpredmetidao‘zigaoid fanning umumiyasoslariberiladi. Fan vao‘quvpredmetibir-biridanquyidagibelgilarigako‘rafarqqiladi:

Birinchidan, fan hajmvamazmunjihatidankengbo‘lib, undashufangaoidg‘oyalar, qarashlar, bilimlar, tushunchalarningbarchasio‘zaksinitopadi. O‘quvpredmetihajminisbatan tor bo‘lib, undabolalarninghayotiytajribalari,real imkoniyatlarigamoskeladiganbilimlarnio‘rgatishko‘zdatutiladi.

Ikkinchidan, fan hammauchunyosh-u qari, o‘zbek-u qozoqqabirxilxizmatqiladi.

Uchinchidan, fan vao‘quvpredmetiningfaqato‘zigaginaxosvositalarimavjud.

To‘rtinchidan, fan o‘zini-o‘zirivojlantiradi. O‘quvpredmetlariesayoshlarnima’lumotliqiladi, rivojlantiradi, tarbiyalaydi. Lekinfarqlarigaqaramasdanularo‘zarouzviybog‘langan. Fan rivojlangan sari o‘quvpredmetlarisayqallashib, takomillashibboradi. [4; 28]

Umumiyo‘rtata’limmaktablaridaOnatilita’liminingmaqsadio‘zfikriniog‘zakiva yozmatarzdato‘g‘rivaravonbayonqiladigan,kitobxonlikmadaniyatishakllangan,mustaqilvaijodiyfikrlayoladigan,o‘zgalarfikrinianglaydiganmuloqotvanutqmadaniyatirivojlanganshaxsnikamoltoptirishdaniborat. Shu maqsaddankelibchiqqanholdabugungikundaonatilita’liminingmazmunio‘zgarmoqda. Bizyillardavomidaonatilita’limiorqalio‘quvchilargagrammatikqonunqoidalarni,nazariybilimlarnio‘rgatibkeldik.Endilikdagrammatikadanko‘rao‘quvchilardaginutqiykompetensiyani,ya’nitinglabtushunish,gapirish,o‘qish,yozishkabiamaliyko‘nikmalarnishakllantirishgako‘proqe’tiborberishimizlozim. Shundayekan, bumaqsadgaerishishdaonatiliningnutqiykompetensiyaelementlari (tinglabtushunish,gapirish,o‘qish,yozish)niharbirdarsdaamaliyqo‘llashvao‘quvchida bunganisbatanko‘nikmashakllantirishdarkor. [2; 3]

5-sinf "onatili" (Mahmudov N, Sobirov A, SattorovSh, ToshmirzayevaSh, Mannopova D. Ona tili. Umumiyo’rtata’limmaktablarining 5-sinfi uchundarslik.To‘layangilangan 5-nashri. Toshkent: G‘afurG‘ulomnomidaginashriyot-matbaaijodiyuyi, 2020. – 191 b.)

«Milliyo‘zligimizningtimsolibo‘lgan, ma’naviyatimizasosibo‘lganonatilimizgae’tiboryanadakuchaytiriladi. Albatta, oilamizda ham chettilinibilishalbattakerak, bu ham hozirzamontalabi. Lekinonatilinibilishgamajburqilishimizkerak. Majbur!», —

dediprezident. [ShavkatMirziyoyev 20 dekabr, seshanbakunimamlakatparlamentigayo'llagan Murojatnomasidan]

InsonuchunkindikqonitomganVatani,dunyogakeltiribvoyagayetkazganotaonasi qanchalikazizvamukarrambo'lsa, uningo'zligivama'naviyolaminibelgilaydiganonatili ham shunchalikqadrlivamo''tabardir.

Qadim turkiytilimizni ilk borilmiyasosdatadqiqetganbuyukalloma Mahmud Koshg'ariyning: «Erdamboshitildur», ya'ni «Barchaezguliklartildanboshlanur», deganso'zlaridateranhaqiqatmujassam.Darhaqiqat,odamzotqalbidagijamikiolijanobfazilatlaronatiliningbetakrormo''jizasi, sehri vajozibasibilankamolgayetadi. Xalqimiz tafakkurining tiniq ko'zgusi bo'lgan bu bebaho xazinani asrab-avaylash va rivojlantirish bugungi kundagi eng sharafli vazifalarimizdan biridir. [Shavkat Mirziyoyev 21 oktabr — O'zbek tili bayrami munosabati bilan O'zbekiston xalqiga yo'llagan tabrigidan].

5-sinfda so'zlarning tovush qurilishi, to'g'ri yozilishi (imlo qoidalari), leksikologiya (so'z ilmi), lug'atshunoslik bo'limlari, tinish belgilarining ishlatilish o'rinlari haqida ma'lumotlarga ega bo'lamiz, ba'zi ish qog'ozlari bilan tanishamiz. Ushbu darslikda 136 ta mavzu va 1ta asosiy atamalar lug'ati mavjud. Darslik bo'yicha jami 125 ta matn berilgan shulardan 32 tasida sarlavha bor, qolgan 93 tasida esa sarlavha mavjud emas. Ushbu kitobda til kompitensiyalarining to'rt turi ham mavjud**o'qib tushunish:***O'zi o'zbek bo'la turib, ona tilida gapira olmaydigan insonlarning hayotda uchrab turishi, ularga hayotda juda qiyin bo'lishi haqida aytiladi. Amerika, Germaniya, Xitoy, Fransiya, Hindiston kabi 70 dan ortiq mamlakatlarda o'zbek tilining o'rganilayotgani haqida o'quvchilarga faktik materiallar yetkaziladi, o'zbek tilini o'rganayotgan chet el fuqarolar haqida ma'lumotlar beriladi. Masalan, Yaponiyalik Komatsu tilshunos olim sanaladi. U o'zbektilinimustaqilo'rgangan. O'zbektilinichuquro'rganishmaqsadida 1976–1981-yillar mobaynidaO'zbekistongato'rtmartasafarqilgan. O'zbektilibo'yicha «Osono'zbektili» asariniva «O'zbekcha -yaponchalug'at»ininashrqildirgan. (E. Umarov)*[5-bet, 6-mashq]; **nutq so'zlash (gapirish**): *Bir donishmanddanshogirdlari: – Nimaqilsak, tinchvarohatdaumrkechiramiz? – deb so'radilar. Donishmand: – Hechqayerdahechkimgabirorso'zso'zlamang, sukuteting, – deb javobberdi. Shundashogirdlari: – Axir,doimsukutetibyuraveramizmi, bumumkinmi? Boshqachayo'lko'rsating! – dedilar. Donishmandmaslahatberdi: – Sukut eta olmasangiz, so'zlang,*

lekinqisqavama'noliso'zlang, og'zingizdansiranojo'yaso'zchiqmasin. Yomonso'ztinglovchiningdilinixiraqiladi, bundansaqlaning. Bayt: Yaxshiso'zdanko'rasanmehr-u vafo, Nomunosibso'zlasang, yetkayjafo. Ha, tilbo'lsa ham, bo'lmasa ham – boshgabalo. Shuninguchundonishmandlarso'znidorigao'xshatadilar. "Ortiqchasizararkeltiradi", – deydilar.[14-bet, topshiriq]; **yozish:***XXIasryoshlarhayotigasezilarlio'zgarishlarolibkeldi. O'tganasrbolalarimaktab, turlito'garaklarva sport markazlarigachopganhamdavaqtinishukabimashg'ulotlarbilanmazmunlio'tkazganbo'lsa, bugungiyoshlarningqiziqishiboshqacha. Bugungihayotniinternetsiztasavvurqilishqiyin. Shubhasiz, internet – davrimizningengbuyukixtirolaridanbiri. Katta-kichikharkimuningxizmatlaridanfoydalanishimumkin. Biroqyoshlarundanto'g'rifoydalanyaptimi? Hozirto'rt-beshyashar bola ham kompyuterdanbemalolfoydalanishi, ertadankechgacha "avtopoyga" o'ynashiyoki "jangari film ishtirokchisi"gaaylanishimumkin. Bir qarashdabuningyomonjoyiyo'qdek. Bolaninguquvikuchayadi, ko'proqaxborotoladi. Ammo bunarsaodattusigakirsa, noxushoqibatlargaolibkelishihech gap emas. Hamma gap internetdanqandayfoydalanishda! (H.Hamdamov)*[22-bet, 45-mashq]; **tinglab tushunish:***Vaqtqandaybelgilanishinibilasizmi? Yerningquyoshganisbatanharakativaqtnio'lchashdaasosiyrolo'ynaydi. Ona sayyoramizningbirqismiquyoshnurlaridanbahramandbo'lganida, boshqaqismiqorong'ilikichidabo'ladi. Shu sababliyeryuziningturlinuqtalaridagisoatlarharxilvaqtniko'rsatadi. Toshkentdagitarixiy-me'moriyyodgorlik – kurantIkkinchijahonurushidaqozonilgang'alabasharafiga 1947-yil shaharmarkazidaUsta Shirin ishtirokida qurilgan.1966-yildagizilzilanatijasidasoatbuzilganvazudlikbilanta'mirlanib, ishgatushirilgan. Toshkent kurantishaharme'moriyansambliningMarkaziyxiyobonidajoylashgan.* [24-bet, topshiriq].Tilshunos olim Nuruboy Jabborov matnning 13 turini ajratib ko'rsatgan: hikoya matni, tasviriy matn, badiiy tavsifiy matn, izohli matn, argumentativ matn, direktiv matn, ilmiy matn, huquqiy matn, badiiy marn va shu kabi boshqa matnlar mavjud. **Tasviriy matn:** *Jaloliddinqorachadan kelgan, o'rta b'oyli, nutqi turkiy bo'lsa-da, forsiy tilda ham so'zlar edi. Shijoatli, sherlar ichra sher edi. U adolatni sevardi. Jaloliddin o'ta qat'iyatli, nihoyatda irodali,murakkab vaziyatlarda, taqdirning qaltis sinovlarida o'zini yo'qoyib qo'ymaydigan,*

favqulodda mard va botir sarkarda edi. [7-bet,topshiriq];**badiiy matn:** *Buxoro ko'chalarida xayolchan kezarkanman, bir to'da (qancha? , ikkinchi darajali bo'lak) sayyohlar boshi bulutga chulg'angan minoraga qarab turishganini ko'rdim. Ularga (kimlarga?,ikkinchidarajalibo'lak) birkishi minora tarixinitushuntiryapti.* Quloqsoldim. – *Yettiyuzyil (qancha?,ikkinchidarajalibo'lak) bo'lganbuminoraningqurilganiga. Sayyohlarhayratbilanyoqalariniushlashdi. Buxoroko'chalaridakezarkanman, judako'pxotiralarxayolimdano'tadi. Asrlarqa'ridaqolibketganjang-u jadallarniko'rgandek, qilichqalqonlarningjaranginieshitgandekbo'laman. Bularning (kimlarning?,ikkinchidarajalibo'lak) barinitarixshamollariuchiribketdi. Ammo ko'hnadevordaqolganbeshbarmoq (nimaning?, ikkinchidarajalibo'lak) izihali ham ko'rinibturibdi. Bu – mingyillar (qancha? ,ikkinchidarajalibo'lak) qa'ridayo'qbo'libketganodamqo'liningizi. Shu (qaysi? ,ikkinchidarajalibo'lak) azamatbinogag'ishtterganme'morqo'liningizi. Odamqo'liginaodamgaabadiyhaykalqo'yishiga ana o'shanda(qanchon? , ikkinchidarajalibo'lak) ishonganman. (Said Ahmad)* [10-bet, topshiriq]; **izohli matn:***Tilo'zichkituzilishigaega. Tilning ana shuichkituzilishidanqaysibirinio'rganishgako'ratilshunoslikfani ham birnechabo'limlargabo'linadi. Tilningtovushtuzilishifonetikabo'limida, harflartizimiesagrafi ka bo'limidao'rganiladi. So'zlarnito'g'riyozishqoidalaribilanorfografiya (imlo)da,to'g'ritalaffuzqoidalaribilanesaorfoepiyabo'limidatanishiladi. So'zvauningma'nolarinileksikologiyabo'limi, so'zturkumlarinimorfologiyabo'limio'rganadi. Gap vagapdaso'zlarningbog'lanishibilansintaksisbo'limidatanishasiz. Sintaksisbo'limibilanuzviybog'liqbo'limpunktuatsi-yadir. Undatinishbelgilariningvazifalario'rganiladi. Shundayqilib, tilshunoslikfonetika, grafi ka, orfografiya, orfoepiya, leksikologiya, morfologiya, sintaksisvapunktuatsiyabo'limlarininguzviybog'liqligidaniboratdir* [15-bet]; **reklama matn**: *E'lonHurmatlio'quvchilar! Shu yil 16-may kunisoat 15:00da 5-"A" sinfo'quvchilariishtirokidaXudoyberdiTo'xtaboyevning "Jannatiodamlar" asaribo'yichato'garakmashg'ulotibo'ladi. Manzil: 2-qavat, 18-xona. Tadbirtashkilotchisi – onatilivaadabiyotfanlario'qituvchisiIsmoilovaZulfiya* [184-,185-betlar]; **imiy matn**: *HAVAS [arabcha – aqlini yo'qotish, ehtiros; mayl, ishtiyoq; biror narsaga g'oyat berilganlik, kuchli istak]: 1.* Qiziqish, zavqhisi; shunday *his-tuyg'ulimunosabat. 2. Birorish-faoliyat, kasb-korgabo'lganrag'bat,*

intilish, istak, mayl. HASAD [arabcha – rashk, ko‘rolmaslik, qizg‘anish, suq, baxillik] kimsagaxos, ungategishlinarsa, fazilatvashukabilarniko‘rolmaslik, xushko‘rmaslik his-tuyg‘usi. [160-bet, 319-mashq];**argumentativ matn**: *Ko‘pchilik Leonardo da Vinchiisminieshitganida, uningmashhursurati "Mona Liza"niyodgaoladi. U iqtidorlirassomedi. Lekin u faqatrassomchilikbilanchegaralanibqolmagan. Leonardo doimbilimolishgachanqoq bola bo‘lgan. Atrofolamnio‘rganib, ko‘rgannarsalarinichizibborardi. Tasavvurga boy yigitbo‘lgan. Leonardoningyozuvdaftarchalaridanbiridaparashutliodamningsurati bor. Qizig‘ishundaki, bug‘oya 300 yildankeyinhayotgatatbiqetilgan. 1783-yilda fransiyalikuchuvchiyergaparashutdasakraganbirinchiinsonbo‘lgan. Bundantashqari, u mexanikodam-robotniloyihalashtirgan. Leonardoningrobotito‘g‘rio‘tiraolardi, qo‘llarinisilkitardi, boshiniqimirlatib, og‘ziniochardivayopardi. Leonardo da Vinchio‘zdavridanilgarilabketganodamedi. ("Internet" ma'lumotidan)*[158-bet, topshiriq]. Matnlar asosida berilgan savollar matn mazmuniga mos va o'quvchi yoshiga munosib holda tanlangan.

-Fonetika. Grafika

-unli va undosh harflarni biladi va so‘zlarda to‘g‘ri foydalanadi.

-tovush almashishi, tovush orttirilishi, tovush tushishi kabi hodisalarni biladi, yozuvda to‘g‘ri aks ettiradi;

-bo‘g‘in ko‘chirish qoidasiga rioya qiladi;

- nutq tovushlarining ma'no farqlash vazifasini izohlaydi;

- lotin yozuviga asoslangan o‘zbek alifbosini biladi;

- Talaffuz va imlo me'yorlari

-A va O unlilarining talaffuzi va imlosini, I va E unlilarining talaffuzi va imlosini, U va O‘ unlilarining talaffuzi va imlosini, yonma-yon kelgan unlilar talaffuzi va imlosini izohlaydi;

ayrim undoshlarning talaffuzi va imlosini, Sh, Ch, Ng harflar birikmasining talaffuzi va imlosini, qo‘sh va qator kelgan undoshlar talaffuzi va imlo me'yorlarini biladi;

- bosh xarflar imlosini, so‘zlarni qo‘shib yozish va ajratib yozish imlosini biladi;

-asos va qo‘shimchalarning talaffuzi va imlosini izohlaydi.

- Leksikologiya

- so‘z va uning ma'nolarini anglaydi, matnda so‘zlardan o‘rinli foydalanadi;

- sinonimlar, antonimlar, omonimlarni biladi, og‘zaki va yozma nutqida ulardan foydalanadi;
- o‘zbek tili leksikasining boyish manbalarini biladi;
- yangi paydo bo‘lgan so‘zlarni biladi, tarixiy va arxaik so‘zlarni birbiridan farqlaydi;
- terminlarni, kasbiy terminlarni, internet va iqtisodga oid terminlarni, fanga oid terminlarni izohlaydi;
- lug‘at va uning turlarini farqlaydi.
- Punktuatsiya
- gaplarda tinish belgilarini to‘g‘ri qo‘llaydi;
- gap va matn tuzishda nuqta, vergul, so‘roq, undov, qo‘shtirnoqdan o‘rinli foydalanadi

Ushbu grammatik mavzular o’rganiladi va 136 soatga mo’ljallangan yil davomida bu soat o’quvchiga og’irlik qilmaydi va mazvular yaxshi tanlangan. Bu grammatik mavzular o’quvchining savodxonligini va so’z boyligini oshiradi. Matnlar grammatik mavzularga mos tanlangan.

Avvalgi darsliklardan farqi va afzal jihatlari shundaki bu darslikda to’rtala kompitensiya ham baravar ishlaydi. Avvalgi darslikda faqat yozish kompitensiyasiga va grammatikaga katta e’tibor berilgan edi, faqat yozish va grammatik qoidalar o’quvchini bir xil qolipdan chiqolmaydigan qilib qo’yadi, ammo bu darslikda o’quvchini mantiqiy fikrlashga, yozma va og’zaki nutqini uyg’un holda olib borishga, ko’pchilik oldida erkin fikrini bayon qila olishga va ijodkorlikka yo’naltirilgan. Ayniqsa “Matn va lug’at ustida ishlash” mavzusi alohida dars sifatida berilgani ayni muddao bo’ldi. Bu mavzuda o’quvchi turli matnlar, lug’atlar bilan tanishib boradi va so’z boyligi oshadi, bu esa o’quvchining nutqini o’stiradi. Yana bir jihati shundaki bu mavzu avvalgi mavzuga bog’liq holda berilgan bo’ladi.

5-dars. SON VA OLMOSH SO’Z TURKUMLARINI TAKRORLASH. Ushbumavzudagimatn ham, mashqlar ham, savoltopshiriqlar ham bir-biribilanuyg’untarzdaishlangan. O’quvchidahaqiqatdashumavzuyuzasidanbilimvako’nikmalarhosilbo’ladi.

19-dars. NUTQ TOVUSHLARINING MA’NO FARQLASH VAZIFASI. Ushbu mavzuda berilgan matndagi qora bilan ajratib ko’rsatilgan so’zlarda ma’no farqlovchi tovushlarni topish uchun va ma’nolarini farqlab olish uchun paronimlar to’g’risida ham ma’lumotga ega bo’lish kerak shu orada paronimni grammatik qoidasini ham kiritib o’tish kerak. Shu orada o’quvchilarda ham parnimlar haqida baza yaratiladi.

37-dars. A VA O UNLILARINING TALAFFUZI VA IMLOSI. Mavzu yaxshi tanlangan, chunki bu yoshdagi o'quvchilarda a va o unlilari talaffuzda adashtirishi mumkin, bu esa imloda ham xatoni keltirib chiqaradi. Okean – akean, orkestr – arkestr va shu kabi so'zlarda o unlisin a deb, mashina – moshina bunda a unlisi o deb talaffuz qilinishini ko'rishimiz mumkin.

38-dars. I VA U UNLILARINIMG TALAFFUZI VA IMLOSI. Ushbu mavzu ham yuqoridagi kabi talaffuzda chalkashlikka olib keladi. Masalan; uyqu – uyqi, tovuq – toviq, kulgi – kulgu, qirg'ovul – qirg'ovil kabi so'zlarda ko'rishimiz mumkin.

39-dars. E VA O' UNLILARNING TALAFFUZI VA IMLOSI. Ushbu mavzu noto'g'ri berilgan, chunki o'quvchilarni ko'proq i va e unlisi ikkilantiradi, e va o' unlisi emas. Masalan; ilon – e'lon, material – matireal. Ushbu mavzuga o'zgartirish kiritish kerak, bundan tashqari u va o' unlisi ham ikkilanishga olib keladi. Masalan; mo'tabar – mutabar, bo'l – bul. Shuning uchun ham buni alohida mavzu sifatida kiritish kerak.

41-dars. YONMAYON KELGAN UNLILAR TALAFFUZU VA IMLOSI. Ushbu mavzu ichida grammatik qoida sifatida qo'sh va qator unlilarga ham ta'rif berib o'tish kerak. Bu orqali o'quvchilar qo'sh va qator unlilarni farqlashni o'rganadi

ASOS VA QO'SHIMCHALAR IMLOSI [61-, 62-darslar]. Bu mavzu 2 soatga mo'ljallangan bu esa o'quvchilarda "Asos va qo'shimcha" haqida chuqur ko'nikmaga ega bo'lishiga yordam beradi. Chunki bu mavzuga 1 soatni ajratish no'to'g'ri bo'lardi, ya'ni ma'lumot ko'p.

Xulosa qilib aytganda, ushbu maqola orqali 5-sinf "ona tili" darsligi hamda DTS talablari bilan tanishib chiqib, yutuq va ba'zi kamchiliklarini aniqlab, ushbu kamchiliklarni to'g'rilash kerak degan xulosaga keldik. Chunki o'quvchida 5-sinfdan noto'g'ri baza yaratmaslik zarur. Darslikdagi xato va kamchiliklar bartaraf etilsagina o'quvchi darslikni o'ziniki qila oladi. O'quvchi darslikni o'ziniki qilmasa ushbu darslik yaroqsiz bo'ladi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. 5-sinf "onatili" (Mahmudov N, Sobirov A, SattorovSh, ToshmirzayevaSh, Mannopova D. Ona tili. Umumiyo'rtata'limmaktablarining 5-sinfi uchundarslik.To'layangilangan 5-nashri. Toshkent: G'afurG'ulomnomidaginashriyot-matbaaijodiyuyi, 2020. – 191 b.)

2. Umumiyo'rtata'limmaktablarining 5-sinfi uchun Ona tilidano'qituvchikitobi. Yanginashr.Toshkent, 2020.247 b.

3. Umumiyo'rtata'limdavlatta'limstandartlari. -T, 2017

4.O'zbektilisinonimlariningizohlilug'ati.(AzimXojiyev.Universitetlarningvapedagogikainstitutlariningstudentlariuchunqo'llanma. "O'qituvchi" nashriyoti. Toshkent – 1974. – 295.300 b.)

5.O'zbektiliningizohlilug'ati. (A.Begmatov, A.P.Madvaliyev, N.M.Mahmudov. O'zbekistonmilliyensiklopediyasi. "Akademnashr". Toshken – 2006-2008.)

6. O'zbektiliningimlolug'ati. (E.A.Begmatov, A.P.Madvaliyev, N.M.Mahmudov. imlolig'ati. "Akademnashr". Toshkent – 1976).

7. http://kompy.info/pars_docs/refs/32/31127/31127.pdf. [25-30-betlar]

8. https://lex.uz/docs/-3153714.